Olsztyn, dnia 15 września 2026 r.

Or-I.033.8.2026

Podmiot wnoszący petycję:
Powiat Olsztyński
reprezentowany przez Starostę Olsztyńskiego
Andrzeja Abako
Plac Bema 5
10-516 Olsztyn

Adresat petycji:
Minister Sprawiedliwości
Waldemar Żurek
Ministerstwo Sprawiedliwości
Al. Ujazdowskie 11
00-950 Warszawa

PETYCJA

w sprawie zwiększenia finansowania systemu nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz edukacji prawnej

Na podstawie art. 2 ust. 1-3 oraz art. 4 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach, Powiat Olsztyński, reprezentowany przez Starostę Olsztyńskiego, wnosi w interesie publicznym petycję o podjęcie działań legislacyjnych i budżetowych zmierzających do zapewnienia adekwatnego finansowania zadań polegających na udzielaniu nieodpłatnej pomocy prawnej, świadczeniu nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz edukacji prawnej, w szczególności poprzez zwiększenie kwoty bazowej stanowiącej podstawę ustalenia wysokości dotacji celowej dla powiatów oraz odpowiednie zwiększenie ustawowego limitu wydatków budżetu państwa przeznaczonych na realizację tego systemu.

Powiat Olsztyński podziela stanowisko Związku Powiatów Polskich oraz zasadnicze argumenty przedstawiane przez organizacje pozarządowe realizujące zadania w zakresie nieodpłatnej pomocy prawnej, poradnictwa obywatelskiego i edukacji prawnej. Obecny poziom finansowania coraz słabiej odpowiada rzeczywistym kosztom funkcjonowania systemu, co może negatywnie wpływać na jego stabilność, dostępność i jakość.

Zgodnie z ustawą z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej zadanie to jest zadaniem zleconym z zakresu administracji rządowej, realizowanym przez powiat samodzielnie albo w porozumieniu z gminami. Skoro ustawodawca określa zakres, organizację i podstawowe standardy wykonywania tego zadania, finansowanie przekazywane z budżetu państwa powinno pozostawać adekwatne do rzeczywistych kosztów jego prawidłowej i terminowej realizacji. Powinno ono uwzględniać nie tylko koszty samych porad, lecz również koszty utrzymania punktów, zapewnienia wykwalifikowanej obsady, organizacji i obsługi administracyjno-technicznej, realizacji obowiązków informacyjnych oraz sprawozdawczości.

Od 2016 r. znacząco wzrosły koszty pracy oraz pozostałe koszty związane ze świadczeniem usług, w tym koszty dojazdu, użytkowania lokali, obsługi organizacyjno-technicznej. Wzrost kwoty bazowej nie odpowiada dynamice wzrostu ww. kosztów. Szczególnie widoczne jest to w zestawieniu z poziomem wynagrodzeń w Polsce (minimalnego i przeciętnego wynagrodzenia). Utrudnia to pozyskiwanie i utrzymanie wykonawców i generuje coraz wyższe koszty po stronie powiatów i organizacji pozarządowych.

Problem ten ma bezpośrednie znaczenie dla powiatów, które odpowiadają za zapewnienie mieszkańcom rzeczywistego dostępu do pomocy, organizację punktów i dyżurów, zawieranie umów, prowadzenie zapisów oraz realizację obowiązków informacyjnych i sprawozdawczych. Niedostateczne finansowanie utrudnia zapewnienie stabilnej obsady punktów i ciągłość świadczenia pomocy.

Doświadczenia Powiatu Olsztyńskiego potwierdzają, że są to problemy praktyczne. W 2026 r. mieszkańcy mogą korzystać z pomocy w pięciu lokalizacjach: Barczewie, Biskupcu, Dobrym Mieście, Olsztynku i Stawigudzie. Trzy punkty prowadzą organizacje pozarządowe: Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych”, Instytut Praw Obywatelskich oraz Stowarzyszenie Patria Nostra. Punkty w Biskupcu i Dobrym Mieście obsadzane są przez adwokatów i radców prawnych. Organizacja systemu w takiej formule wymaga zapewnienia ciągłości świadczenia pomocy oraz odpowiednich warunków lokalowych, administracyjnych i technicznych.

Rozproszenie punktów ma szczególne znaczenie w przypadku powiatu ziemskiego obejmującego rozległy obszar i liczne gminy. W przypadku Powiatu Olsztyńskiego znaczenie ma nie tylko sama liczba punktów, ale również ich rozmieszczenie, zapewnienie w nich stałej obsady oraz możliwość uzyskania przez beneficjentów pomocy bez konieczności pokonywania

znacznych odległości. Utrzymanie takiej dostępności generuje koszty, które powinny znaleźć odzwierciedlenie w wysokości finansowania.

Nie można przy tym oceniać adekwatności środków wyłącznie przez liczbę udzielonych porad i statystyczny koszt pojedynczego świadczenia. Punkt musi pozostawać gotowy do udzielania pomocy w ustawowo określonym wymiarze, niezależnie od liczby osób korzystających z niego w danym dniu, a poszczególne sprawy różnią się stopniem skomplikowania i nakładem pracy. Pomoc ma również znaczenie prewencyjne – odpowiednio wczesna interwencja może ograniczać ryzyko eskalacji sporów, narastania zadłużenia czy wszczynania niepotrzebnych postępowań.

Zwiększanie dostępności i elastyczności systemu powinno zatem iść w parze z odpowiednim zabezpieczeniem środków. Nie jest przy tym wystarczające coroczne, niewielkie zwiększanie kwoty bazowej. Z uwagi na fakt, że wysokość kwoty bazowej pozostaje ograniczona ustawowym limitem wydatków, realne dostosowanie finansowania do kosztów realizacji zadania wymaga również odpowiedniej interwencji ustawodawczej.

Przedmiotem petycji jest żądanie podjęcia przez Ministra Sprawiedliwości, w zakresie jego właściwości, działań zmierzających do:

1. podjęcia inicjatywy legislacyjnej zmierzającej do zwiększenia ustawowego limitu wydatków budżetu państwa przeznaczonych na finansowanie nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz edukacji prawnej, tak aby możliwe było ustalenie kwoty bazowej na poziomie odpowiadającym rzeczywistym kosztom realizacji zadania,
2. istotnego zwiększenia kwoty bazowej, z uwzględnieniem wzrostu kosztów pracy oraz pozostałych kosztów wykonywania zadania od czasu uruchomienia systemu,
3. podjęcia prac legislacyjnych nad wprowadzeniem stałego mechanizmu corocznej waloryzacji kwoty bazowej, opartego na obiektywnym wskaźniku ekonomicznym, w szczególności dynamice przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej albo formule uwzględniającej łącznie wzrost wynagrodzeń i cen,
4. zapewnienia jednostkom samorządu terytorialnego przejrzystej metodologii ustalania kwoty bazowej, uwzględniającej rzeczywiste koszty wykonywania poszczególnych elementów zadania,
5. przeprowadzenia, z udziałem przedstawicieli powiatów, prawniczych samorządów zawodowych oraz organizacji pozarządowych, analizy rzeczywistych kosztów

funkcjonowania punktów oraz wykorzystania jej wyników przy projektowaniu docelowego modelu finansowania systemu.

Zwiększenie finansowania nie powinno być traktowane jako postulat uzyskania przez powiaty dodatkowych środków na realizację zadań własnych. Chodzi o zapewnienie adekwatnych środków na wykonanie zadania zleconego przez państwo, którego zakres i podstawowe standardy zostały określone ustawowo, a możliwości samodzielnego kształtowania jego kosztów przez powiat są ograniczone. Ciężar wieloletniego niedoszacowania nie powinien być przenoszony na jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe ani osoby bezpośrednio świadczące pomoc.

Powiat Olsztyński jest zainteresowany dalszym rozwojem systemu. Jego utrzymanie na odpowiednim poziomie wymaga jednak zapewnienia finansowania odpowiadającego rzeczywistym kosztom realizacji zadania. Mając powyższe na uwadze, wnoszę o uwzględnienie petycji i podjęcie prac nad wskazanymi wyżej zmianami legislacyjnymi i budżetowymi.

Proszę również o zawiadomienie podmiotu wnoszącego petycję o sposobie jej załatwienia wraz z uzasadnieniem, zgodnie z ustawą o petycjach, na wskazany wyżej adres do korespondencji. Powiat Olsztyński wyraża zgodę na ujawnienie na stronie internetowej podmiotu rozpatrującego petycję danych podmiotu wnoszącego petycję, stosownie do art. 4 ust. 3 ustawy o petycjach.

Z poważaniem

STAROSTA OLSZTYŃSKI
Andrzej Abako
/dokument podpisany elektronicznie/